

We współczesnym ustawodawstwie zauważalna jest tendencja do tworzenia podstaw prawnych dla instytucji służących włączaniu mieszkańców w procesy decyzyjne we wspólnotach terytorialnych. Wśród różnych form partycypacji społecznej funkcjonujących w polskim prawie samorządowym można wyróżnić dwa mechanizmy o charakterze finansowym: budżet obywatelski i fundusz sołecki. Zapewniają one społecznościom lokalnym bezpośredni wpływ na kształt polityki finansowej prowadzonej w gminie, powiecie lub województwie.

Fundusz sołecki to rodzaj budżetu obywatelskiego, tyle że funkcjonujący na poziomie mieszkańców wsi. Stanowi jednak odrębny mechanizm uregulowany oddzielną ustawą z 21 lutego 2014 r. o funduszu sołeckim. Ustawa ta stwarza radom gmin możliwość przekazania wyodrębnionej części budżetu na cele (zadania) określone uchwałą zebrania wiejskiego, takie jak wykonanie doraźnych remontów infrastruktury lub obiektów komunalnych, tworzenie miejsc integracji lokalnej społeczności, organizacja rekreacji w formie placów zabaw i słowni czy zakup wyposażenia do świetlic i szkół. Ustawodawca wymaga, aby przedsięwzięcia finansowane ze środków funduszu sołeckiego spełniały łącznie trzy warunki: po pierwsze, mieściły się w katalogu zadań własnych gminy, po drugie, służyły poprawie warunków życia mieszkańców oraz po trzecie, były zgodne ze strategią rozwoju gminy; ewentualnie dopuszcza się też przeznaczenie tych środków na pokrycie wydatków na działania zmierzające do usunięcia skutków klęski żywiołowej w rozumieniu ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej.

Decyzję o wyodrębnieniu w budżecie gminy środków stanowiących fundusz podejmuje rada gminy w drodze uchwały. Powinna ona zapaść w nieprzekraczalnym terminie do 31 marca roku poprzedzającego rok budżetowy, którego ta uchwała dotyczy. Uchwała ma wymiar generalny – nie rodzi skutku w postaci przekazania środków konkretnemu sołectwu¹.

13 grudnia 2022 r. odbyło się posiedzenie Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej, na której rozpatrzono informację nt. funkcjonowania ustawy z dnia 21 lutego 2014 r. o funduszu sołeckim w kontekście zakresu jej ewentualnej nowelizacji, w tym limitów wydatków w 2024-2033 r.

W ustawie określono regułę wydatkową w perspektywie 10-letniej przy założeniach i realiach, które były aktualne w 2014 r. W obecnym momencie kwoty i regulacje nie są odpowiednie. Obecny procent zwrotu w poszczególnych grupach gmin systematycznie maleje od 2014 r. W 2023 r. zamiast 40% będzie refundowane 23,5%, zamiast 30% - 17,6%, zamiast 20% - 15,7%. Kwoty wydatków w ramach wykonania funduszu – w 2014 i 2015 były na poziomie 300 mln zł, w roku obecnym wydatki zaplanowane wynoszą 700 mln złotych. Poziom wydatkowania rezerwy budżetu państwa jest niepełny i oscyluje w granicach 90%.

Propozycje zmian

Na tę chwilę w MSWiA decyzja co do kierunku zmian legislacyjnych nie zapadła. Możliwe są dwa warianty sprowadzające się do tego, że z jednej strony można określić nową perspektywę budżetu państwa w okresie 10-letnim i skorygować dane oraz zmienić system monitoringu i mechanizmu korygującego tak, aby bazował na danych realnych tj. faktycznie wykonanych wydatków. Kolejną – zaaprobowaną przez rozmówców opcją jest pozostawienie ustawy w obecnym kształcie, czego skutkiem byłby fakt, że refundacja następowałaby w ustawowej wysokości.

Posel Ryszard Wilczyński w toku dyskusji przypomniał, że prawie 2 lata temu komisja odrzuciła

Kategoria: Aktualności

Opublikowano: środa, 21, grudzień 2022 13:40

Gabriela Trocka

Odsłony: 965

możliwość nowelizacji, gdzie proponowano skorygowanie limitu do wymagań ustawowych (20,30,40%). Spowodowało to, że dzisiaj niedopłata funduszu w stosunku do intencji ustawodawczych wynosi około 100 mln. zł i nieustannie wzrasta. Fundusz sołecki w dużej mierze przejął rolę odnowy wsi w kwestiach infrastrukturalnych, jaką miały pełnić fundusze unijne. Skutkami takich wydarzeń jest narastająca depopulacja wsi. Fundusz zatem winien być narzędziem interwencyjnym wspierającym obywateli wsi. Nie można tolerować mechanizmu Państwa, który zapomina o społeczności wiejskiej. Według Posła należy pozostawić rozwiązanie ustawowe w wersji oryginalnej, a jedynie zobowiązać organy zajmujące się budżetem Państwa do spełnienia założenia ustawowego. Dodatkowo należy opracować mechanizm korygujący.

Posel Robert Obaz dodał, iż liczba sołectw korzystająca z funduszu jest rok rocznie mniejsza, wiele gmin wycofało się z korzystania z przedmiotowego mechanizmu. Należałoby więc uzyskać opinię środowisk wiejskich u źródła tj. sołtysów. To oni mają największą świadomość co do potrzeb, a w konsekwencji ewentualnych nowelizacji.

Konkluzją spotkania była konieczność zwiększenia udziału finansów z budżetu państwa w funduszu. Pierwszym krokiem do zmian powinno być spotkanie z przedstawicielami środowisk wiejskich.

¹*Łukowiak Dominik, Prawne formy bezpośredniego udziału mieszkańców w zarządzaniu finansami wspólnoty samorządowej Opublikowano: ZNSA 2020/1/64-80*